

SVĚTOVÁ OBCHODNÍ ORGANIZACE – OBECNÁ ČÁST

[Prameny]

Všeobecná dohoda o clech a obchodu z roku 1947 (vládní vyhláškou č. 59/1948 Sb.), uvedená v prozatímní platnost krátce poté.

Dohody uzavřené (vlastně jedna základní dohoda) v souvislosti se založením Světové obchodní organizace (č. 191/1995 Sb.).

[Internet] <http://www.wto.org>

[ITO jako plánovaný pilíř] Vedle IMF a WB (IBRD) měla být ITO třetí pilíř poválečného uspořádání světového hospodářství, vedle rozvojových a odborných organizací při OSN (UNCTAD, WHO, UNESCO a další).

[Smluvní dílo a jeho osud] Sjednána Charta světového obchodu (Havanská charta). Měla být založena Mezinárodní obchodní organizace (*International Trade Organisation* – ITO). Nedošlo nikdy k jejímu plnému uvedení v účinnost, neboť nedošlo k ratifikaci celého smluvního díla ze strany USA. Ty napadaly nevyváženost liberalizace a požadovaly i větší liberalizaci hospodářství v jiných státech.

[GATT a jeho prozatímní režim] Zavedl se však prozatímní režim uplatňování části Všeobecné dohody o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade) protokolem podepsaným souběžně o uvedení dohody v prozatímní účinnost. Tato dohoda pak byla prozatímně účinná po dobu 47 let.

[Původní smluvní strany] Původních smluvních stran bylo 23, včetně některých nestátních útvarů s autonomií v oblasti zahraničního obchodu, zejména součástí Britského impéria. Smluvní stranou bylo i Československo. Následně se okruh smluvních stran pomalu rozšiřoval až na 128 v roce 1994.

[Pseudoorganizace] Přestože nedošlo ke zřízení pravé mezinárodní organizace s mezinárodní právní subjektivitou, etabloval se sekretariát s funkcionáři, úředníky, dalšími pracovníky, rozpočtem, vlastními příjmy a imunitami: sídlo v Ženevě.

[Zaměření práva a organizace] Základem uvolnění mezinárodního obchodu ve světovém měřítku je omezování a regulování vývozních a dovozních cel (průvozní cla byla odstraněna již dříve, v evropském prostředí v meziválečném období). Doprovodným opatřením je podstatné omezení kvót na tento mezinárodní obchod. Liberalizuje se touto cestou zejména obchod průmyslovým zbožím, nikoli zbožím zemědělským a službami.

[Doložka nejvyšších výhod] Základním principem je doložka nejvyšších výhod. Znamená, že smluvní strany nesmějí obchod s jinou smluvní stranou zatěžovat cly a kvótami více než obchod s jinými smluvními stranami.

Je třeba mít na paměti, obchod s nesmluvními stranami GATT je možné zatěžovat jakkoli.

[Výjimky ze základní zásady doložky nejvyšších výhod] Výjimkou jsou přímo v GATT uvedené preference mezi vybranými skupinami států a celků: imperiální preference, USA-Kuba a další. Je však možné zakládat i další obecné celní unie a zóny volného obchodu, vyžaduje to však povolení GATT / WTO a musejí být splněné podmínky, např. všeobecnou (aby se svévolnou odvětvovou liberalizací cíleně nepoškozovalo některé odvětví třetího státu, riziko *diversion of trade*). Předepsané podmínky směřují k minimalizaci průlomu, který je takovou výjimkou jistě proveden. Průlom představuje samozřejmě narušení jednotného standardu, vytváří se vícerychlostní integrace atd.

Takovou zónou je i ES (EHS, ...). Při založení EHS bylo třeba získat povolení GATT

[Listiny koncesí] Listiny vyjadřují připojený konsensus smluvních stran o výši vzájemně uplatňovaných cel. Jejich výše je pak následně upravována (snižována) v jednacích kolech – viz níže.

[Kvóty] Všeobecně se odstraňují a omezují kvóty zatěžující mezistátní obchod. Přípustné kvóty nesmějí být uplatňovány nediskriminačně.

[Ostatní ustanovení – základní přehled] Národní zacházení v oblasti daní a předpisů po proclení (aby se zamezilo dalšímu omezování mezinárodního obchodu nad udržovaná cla). Svoboda průvozu (potvrzení faktického odstranění průvozních cel z minulosti), přípustná jsou však různá bezpečnostní a kontrolní omezení. Připouští se vybírání antidumpingových a antisubvenčních cel. Zjišťování hodnoty pro celní účely má být spravedlivé. Regulace označení původu má vést k určení skutečného původu. Formality na hranicích a jejich zpoplatnění má být přiměřené. Obchodní a související předpisy mají

být přístupné. Jsou zatím přípustná opatření k ochraně platební bilance a devizová regulace. Zmiňují se subvence a jejich nežádoucí dopad na obchod, stejně jako počínání obchodních monopolů.

Všude je možné vysledovat paralely s evropským komunitárním standardem.

[Jednací kola GATT] Během řady desetiletí se uskutečnila řada jednacích kol, jejichž cílem bylo prohloubení práva GATT (po roce 1994 práva WTO). Hlavním účelem však bylo znovuprojednání listin koncesí za účelem snižování cel. První kola 1947 – Ženeva, 1949 - Annecy, 1950/51 - Torquay, 1956, Dillon - 1961/62, 1964/67 - Kennedyho, 1973/79 – Tokio, od 80.let. Uruguayské kolo jednání.

Výsledkem byla redukce cel z 40% přidané hodnoty obchodovaného zboží v roce 1947 na 5% v roce 1994. Od té doby došlo dále k další redukci, v případě některých komodit až k nule (léky, zdravotnická zařízení, hračky, nábytek, papír, ocel).

[Divergence v GATT za posledních 47 let] Výsledkem nestejnomyšlného vývoje a odstředivých tendencí (socialistické státy, socializující rozvojové a zaostalé státy třetího světa, válečné konflikty) bylo vytváření soustředných kruhů na základě prohlubující se integrace mezi jádry světové ekonomiky (USA, západní Evropa – posléze ES, později Japonsko a další tygři a periferními vyspělými státy). V GATT se postupně vytvořil kvazi-institucionalizovaný mechanismus řešení sporů mezi těmito státy, ostatní státy stály na okraji systému a teprve od 80.let se do něj vracely.

Počet účastníků jednotlivých kol se různě proměňoval (až uruguayské 125 států).

[Vícestranné smlouvy] Systém začaly vedle zón volného obchodu a celních unií rozrůžňovat také různé dohody, jako například Subsidies Code (1979), ke kterému přistoupila jen třetina smluvních stran. Mnohé z těchto vícestranných smluv se staly předobrazem následných mnohostranných smluv práva WTO.

[Uruguayské kolo jednání a jeho výsledek] Výsledkem uruguayského kola jednání byla vedle dalšího pokroku v oblasti cel též po cca 8 letech sjednání Závěrečného aktu (Final Act) v Marrakéši (přelom 1993/94). Jeho součástí, v podstatě přílohou jsou mnohostranné mezinárodní smlouvy, závazné jako celek pro všechny zúčastněné smluvní strany, jež provedly ratifikaci (tehdy 128 států).

Z hlediska teorie mezinárodního práva by se dalo hovořit v podstatě o jedné "kodifikační smlouvě", odhlédne-li se od vícestranných smluv.

[Struktura práva WTO] Závěrečný akt – Marrakéš, 1994 je předmlouvou k balíku smluv s následující strukturou. Základem je smlouva o WTO – organizační smlouva (Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace), dále procedurální Ujednání o řešení sporů (Dispute Settlement Understanding – DSU), Ujednání o kontrole obchodní politiky (Trade Policy Review Mechanism – TPRM). Základem hmotného práva je ovšem doplněný GATT 1947 (tj. GATT 2 nebo GATT 1994) (jde zejména o různé výkladové doplňky, dohoda sama je nedotčená), na něž navazuje 12 výkladových detailních smluv. *Viz výše zmíněná témata.* Druhý pilíř tvoří Všeobecná dohoda o obchodu službami (General Agreement on Trade on Services), spojená s některými vícestrannými úmluvami. Třetí pilíř je Dohoda o obchodních souvislostech práv duševního vlastnictví (TRIPS).

Materiální právo vícestranné dohody mezi některými státy (mléko, civilní letadla, hovězí, veřejné zakázky). Vše doplňuje několik rezolucí, prohlášení a podobných dokumentů s převážně programovým obsahem.

Pokračující liberalizační jednání a jejich další kola: Singapur 1996, 1998, Seattle 1999, Dauhá 2001, Cancun 2003, Hongkong 2005.

[Světová obchodní organizace – povaha] (World Trade Organisation – WTO). Založená v roce 1994, je pravou mezinárodní (státní) organizací s mezinárodněprávní subjektivitou, fakticky odbornou organizací při OSN, formálně přidruženou odbornou organizací OSN však není: zakládající státy zvolily samostatný režim a nechtěly vtahovat principy fungování OSN. Všichni členové OSN by totiž měli nárok na členství bez dalšího.

Zaměření organizace: obchod zbožím a službami, rozšíření o další zájmy související s mezinárodním obchodem.

Členství ve WTO Počet členů dnes 150 (prosinec 2005), dále je možné členství nestátních subjektů – autonomních a podobných území. *Mezi členy nejsou Rusko, Ukrajina – všichni se však o členství ucházejí a jsou přechodnými pozorovateli.* Pozorovatelů je okolo 30 (někteří mají zvláštní status, někteří neratifikovali apod.). Přijímání nových členů vyžaduje souhlas kvalifikované většiny stávajících

členů, členové hlasující proti však mohou na nového člena nahlížet jako na nečlena (tím se však rozpadá zase jednotný model). Tato skutečnost vede k separátnímu projednávání vstupu nových členů s nejdůležitějšími státy a hospodářskými seskupeními. Zvláštní členství má EU (uvádějí knihy), přesněji ES v plurálu (uvádí stránka WTO), které je souběžné s členstvím členských států.

ES místo členských států jedná s počtem hlasů členských států v oblastech své výlučné kompetence (vnější obchodní zboží politika – cla a kvóty), *mechanismus rozhodování viz evropské právo*. V ostatních oblastech jednají členské státy samy nebo společně. ES nemají samostatný hlas.

[Orgány organizace] WTO má typické orgány mezinárodní organizace.

Konference ministrů – zpravidla ministrů hospodářství, financí nebo zahraničního obchodu nebo podobných představitelů členských států a území zastoupených v organizaci

Generální rada – stálí zástupci států jako *COREPER*. Chybí zde nějaká selektovaná rada. Existují však dále různé oborové rady a rozmanité výbory. Generální rada zasedá i jako Orgán pro řešení sporů a Orgán TPRM.

Generální ředitel a sekretariát (500 zaměstnanců),

Odvolací orgán a nestálé Panely...

Financování organizace se realizuje prostřednictvím příspěvků členských států.

Zaručují se imunity pro organizaci (odkaz na speciální úmluvu) a garantuje se nezávislost.